

महाराष्ट्रातील प्रत्येक तालुक्यात प्रतिनिधी नेमणे आहे. बातम्या व जाहिराती ७५८८००५००२ या नंबरवर व्हाट्सअप करा.

महाराष्ट्रातील जनसामान्यांच्या न्याय्य व हक्कासाठी लढणारी शक्ती

महाराष्ट्र जनशक्ती

मुख्य संपादक : प्राचार्य डॉ. हसन इनामदार

छत्रपती संभाजीनगर (औरंगाबाद)

वर्ष : दुसरे

अंक : ३१३ वा

दिनांक : १२/१०/२०२५

वार : रविवार

'हंबरडा' मोर्चा काढणाऱ्यांनी सत्तेत असताना काय केले? : अजित पवार

मुंबई : अतिवृष्टीग्रस्त शेतकऱ्यांसाठी शिवसेना उद्धव बाळासाहेब ठाकरे पक्षाने काढलेल्या 'हंबरडा' मोर्चावरून उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांनी आज उद्धव ठाकरे यांचे नाव न घेता जोरदार टीका केली. सरकारच्या विरोधात मोर्चा काढणाऱ्यांनी आपण सत्तेत असताना शेतकऱ्यांसाठी नेमके काय केले, याचे आत्मपरीक्षण करावे, असा टोला त्यांनी लगावला. वडगाव येथील नवले लॉन्स येथे शनिवारी जनसंवाद कार्यक्रमासाठी उपस्थित राहण्यापूर्वी अजित पवार यांनी माध्यमांशी संवाद साधताना ते बोलत होते.

छत्रपती संभाजीनगर येथे ठाकरे गटाच्या वतीने आज उद्धव ठाकरे यांच्या नेतृत्वाखाली भव्य हंबरडा मोर्चा काढण्यात आला. हेक्टरी ५० हजार रुपये नुकसान भरपाई, सरसकट संपूर्ण

कर्जमुक्ती, पीक विम्याचे निकष पूर्ववत करणे आणि घरे व पशुधनासाठी मदत निकष शिथिल करून तातडीने मदत देण्याची मागणी या मोर्चातून करण्यात आली. आता या मोर्चावरून राज्याचे उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांनी उद्धव ठाकरे यांना नाव न घेता आत्मपरीक्षण करण्याचा सल्ला दिला.

नेमके काय म्हणाले अजित पवार?

कोणत्याही आपत्तीच्या वेळी सरकार पाहणी करून, पंचनामे करून माहिती संकलित करते व त्यानुसार मदत करते. मात्र, जाहीर केलेल्या मदतीपेक्षा जास्त मदत करावी, अशी मागणी विरोधी पक्ष करत असतात. सरकारची मदत तुटपुंजी आहे, अशी टीका करतात, मागणी करणे, टीका करणे विरोधकांचे कामच असते. मात्र, सरकारच्या विरोधात हंबरडा मोर्चा काढणाऱ्यांनी आपण

सत्तेत असताना काय काम केले, याचे आत्मपरीक्षण करावे, अशी टीका उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांनी नाव न घेता उद्धव ठाकरे यांच्यावर केली.

सरकारने मदत दिली, दिवाळीपूर्वी निधी वाटपाचा प्रयत्न

राज्य सरकारने पूरग्रस्तांना आणि नुकसान झालेल्या शेतकऱ्यांना पैशाची आणि धान्याची मदत दिली आहे. सरकारने जाहीर केलेल्या साडेतीनशे कोटी रुपयांच्या पॅकेजचे वाटप दिवाळीपर्यंत करण्याचा आमचा प्रयत्न आहे, अशी माहिती त्यांनी दिली. मदतीसाठी केंद्राला पाठवलेल्या प्रस्तावात बदल करता येत नाही. त्यामुळे शेतीचे पंचनामे, रस्ते आणि पुलांचे झालेले नुकसान याची सर्व माहिती घेऊन, त्याचा संपूर्ण अहवाल केंद्र सरकारकडे पाठवला जाईल, असेही पवार यांनी स्पष्ट केले.

उद्धव ठाकरे एम.आय.एम. काय, पाकलाही सोबत घेतील : उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे

मुंबई : उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी आज महाविकास आघाडीवर तीव्र शब्दांत हल्ला चढवला. संभाजीनगरमधील मोर्चाला MIM चा पाठिंबा आणि महाविकास आघाडीच्या नेत्यांनी निवडणूक आयोगाच्या भेटीच्या पार्श्वभूमीवर त्यांनी उद्धव ठाकरे गटाचे प्रमुख उद्धव ठाकरे यांच्यावर थेट निशाणा साधला.

हे लोक निवडणुका जिंकण्यासाठी कोणालाही सोबत घेतील. आज एमआयएम आहे, उद्या पाकिस्तानलाही सोबत घेतील. त्यांचा काही भरोसा राहिलेला नाही, असे खळबळजनक विधान उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी केले. एकनाथ शिंदे म्हणाले की, मागच्या निवडणुकीत पाकिस्तानचे झेंडे नाचवले गेले. काहींनी दहशतवाद्यांच्या कबरी सजवण्याचे काम केले होते. आता तेच लोक घटनात्मक पदांवर, सर्वोच्च न्यायालयावर आणि निवडणूक आयोगावर टीका करत आहेत. पण आज तेच आयोगाकडे जात आहेत. ही चांगली सुधारणा म्हणावी लागेल, असा टोला त्यांनी लगावला.

बाळासाहेब ठाकरे ब्रॅंड हाच आमचा ब्रॅंड शिंदे यांनी पुढे सांगितले की, आमचा एकच ब्रॅंड आहे. बाळासाहेब ठाकरे ब्रॅंड. त्याच विचारांवर आणि केलेल्या विकासकामांच्या जोरावर महायुती येणाऱ्या निवडणुकीत विजयी होणार, असा मला ठाम विश्वास असल्याचेही ते म्हणाले. मी फक्त बाळासाहेब ब्रॅंड ओळखतो, बाकी कोणताही नाही. मला फक्त बाळासाहेब

ठाकरे ब्रॅंड माहिती आहे. असे सांगत एकनाथ शिंदे यांनी उद्धव ठाकरे यांच्या ठाकरे ब्रॅंडच्या वक्तव्यावर निशाणा साधला. महापालिका निवडणुकीत महायुतीलाच यश मिळेल, असा विश्वास त्यांनी व्यक्त केला.

कधी घराचा उंबरठा न ओलांडणारे आता हंबरडा फोडत आहेत

मुख्यमंत्री शिंदे म्हणाले, कधी घराचा उंबरठा न ओलांडणारे आता हंबरडा फोडत आहेत. जेव्हा लोकांच्या सेवेसाठी बाहेर पडायची वेळ होती, तेव्हा हेच लोक म्हणायचे आमचे हात रिकामे आहेत. आता अचानक भावनिक मोर्चे काढून सहानुभूती मिळवायचा प्रयत्न केला जातोय. राज्यातील शेतकरी संकटात आहेत. आम्ही त्यांच्या बांधाबांधावर गेलो, त्यांच्या डोळ्यातले अश्रू पाहिले आणि ठरवले की, या वेळी शेतकऱ्यांच्या पाठीशी खंबीरपणे उभे राहायचे. म्हणूनच आम्ही एनडीआरएफचे निकष बाजूला ठेवून, अटीशर्ती न पाहता मोठ्या प्रमाणात मदत जाहीर केली, असे शिंदे म्हणाले.

शिंदे म्हणाले की, शेतकऱ्यांची दिवाळी काळी होऊ देणार नाही, असं आम्ही सांगितलं होते. आज त्यांच्या खात्यात मदतीचे पैसे जमा होत आहेत. आम्ही ३२ हजार कोटीचे पॅकेज दिले, ४७ हजार हेक्टरी मदत केली, तर जमीन वाहून गेलेल्या शेतकऱ्यांना मनरेगामार्फत प्रत्येकी साडेतीन लाख रुपये दिले. इतिहासात कधीच इतकी मदत शेतकऱ्यांना मिळाली नव्हती, असा दावा त्यांनी केला.

काँग्रेस प्रदेशाध्यक्ष हर्षवर्धन सपकाळ यांच्या नेतृत्वाखाली कल्याणमध्ये आंदोलन

मुंबई : भाजपकडून काँग्रेसचे ज्येष्ठ कार्यकर्ते प्रकाश मामा पगारे यांचा झालेला अपमान आणि सर्वोच्च न्यायालयाचे सरन्यायाधीश भूषण गवई यांच्या दिशेने वकिलाने फेकलेल्या बुटाच्या घटनेच्या निषेधार्थ काँग्रेसतर्फे कल्याणमध्ये तीव्र आंदोलन करण्यात आले. या आंदोलनाचे नेतृत्व काँग्रेस प्रदेशाध्यक्ष हर्षवर्धन सपकाळ यांनी केले. यावेळी त्यांनी पक्षनिष्ठा आणि कार्यकर्त्यांवरील प्रेमाचे

प्रतीक म्हणून प्रकाश मामा पगारे यांना खांद्यावर उचलून मंचावर नेऊन सन्मानित केले.

कल्याण शहरात झालेल्या या आंदोलनादरम्यान हर्षवर्धन सपकाळ यांनी भावनिक क्षण निर्माण केला. ते स्वतः मंचाच्या पायऱ्यांवर उतरले आणि पक्षाचे ज्येष्ठ कार्यकर्ते प्रकाश मामा पगारे यांना खांद्यावर उचलून मंचावर नेले. या कृतीने काँग्रेसने स्पष्ट संदेश दिला की, जो पक्षासाठी

आयुष्यभर लढला, त्याचा अपमान आम्ही सहन करणार नाही.

हर्षवर्धन सपकाळ म्हणाले, प्रकाश मामा पगारे हे आमच्या पक्षाचे ५० वर्षांपासूनचे कार्यकर्ते आहेत. त्यांचा अपमान म्हणजे संपूर्ण काँग्रेसचा अपमान आहे. भाजप कार्यकर्त्यांनी त्यांच्याशी केलेली वागणूक निंदनीय आहे. आम्ही त्यांच्या सोबत आहोत आणि न्याय मिळवून देईपर्यंत मागे हटणार नाही.

काँग्रेसने केलेल्या निषेधाचे मूळ डॉ. बिबलीतील त्या घटनेत आहे जिथे भाजप पदाधिकाऱ्यांनी प्रकाश मामा पगारे यांना साडी नेसवून त्यांचा अवमान केला होता. पगारे यांनी सोशल मीडियावर पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या संदर्भात एक पोस्ट फॉरवर्ड केली होती. या पोस्टच्या निमित्ताने भाजप जिल्हाध्यक्ष नंदू परब आणि पदाधिकारी संदीप माळी यांनी पगारे यांना रस्त्यावर थांबवून साडी नेसवली. हा व्हिडिओ सोशल

मीडियावर व्हायरल झाला आणि प्रचंड संताप उसळला. या घटनेनंतर काँग्रेस आक्रमक झाली. जिल्हाध्यक्ष सचिन पोटे यांनी पगारे यांना घेऊन पोलिस उपायुक्तांची भेट घेतली आणि संबंधित भाजप पदाधिकाऱ्यांविरुद्ध गुन्हा दाखल करण्याची मागणी केली. या घटनेदरम्यान पगारे यांचा रक्तदाब वाढला आणि त्यांना तातडीने रुग्णालयात दाखल करावे लागले होते

वानर, माकडे इत्यादी वन्यप्राण्यांना घरगुती अन्न देण्याचे दुष्परिणाम

कन्नड (अरूण थोरात) : माकडे, वानर, हरीण किंवा इतर कोणत्याही वन्यजीवांना - विशेषतः घरगुती किंवा रासायनिक प्रक्रिया केलेले अन्न - खायला दिल्याने गंभीर पर्यावरणीय, वर्तणुकीय आणि आरोग्याशी संबंधित दुष्परिणाम होऊ शकतात. येथे प्रमुख दुष्परिणामांची माहिती पुढीलप्रमाणे दिली आहे: १, वन्यप्राण्यांच्या वर्तणुकीत बदल.

नैसर्गिक चारा शोधण्याच्या कौशल्याचा तोटा:- मानवी अन्नावर अवलंबून राहणारे प्राणी त्यांची प्रवृत्ती आणि नैसर्गिक अन्न स्रोत शोधण्याची क्षमता गमावतात.

सवय:- वन्यप्राणी मानवांबद्दलची भीती गमावतात आणि ते लोकांजवळ, वाहने किंवा घरांजवळ जवळ येऊ लागतात, ज्यामुळे मानव वन्यजीव संघर्ष निर्माण होतात.

आक्रमकता:- माकडे आणि इतर वन्य प्राण्यांना मानवी खाद्य पदार्थांची सवय लागल्यावर तर पुन्हा पुन्हा खाद्यपदार्थांची अपेक्षा करतात आणि जेव्हा ते मिळत नाही तेव्हा ते अनेकदा आक्रमक होतात, मानवांवर हल्ला करतात किंवा वस्तू हिसकावून घेतात.

२, आरोग्य समस्यापोषण असंतुलन:- मानवी अन्नात मीठ, साखर, तेल आणि मसाले जास्त असतात - ह्यासारखे रासायनिक घटक वन्यप्राण्यांचे शरीर योग्यरित्या प्रक्रिया व पचन करू शकत नाही.आजार:- जंक किंवा शिजवलेले अन्न वन्यप्राण्यात लठ्ठपणा, दातांच्या समस्या,

पचन समस्या आणि त्यांच्या कुपोषणाचे कारण बनू शकते.रोगाचा प्रसार:- आहार दिल्याने मानव आणि वन्यजीवांमधील जवळचा संपर्क वाढतो, ज्यामुळे झुनोटिक रोगांचा धोका वाढतो (उदा. रेबीज, क्षयरोग, सिमियन विषाणू).

३, पर्यावरणीय परिणामवन्यप्राण्यांच्या नैसर्गिक वर्तनात नकारात्मक बदल:- जेव्हा प्राणी रेडिमेड मानवी खाद्य पदार्थांवर अवलंबून असतात, तेव्हा ते स्वतःसाठी नैसर्गिक अन्न शोधण्यात कमी वेळ घालवतात, त्यांची नैसर्गिक पर्यावरणीय भूमिका बदलतात (जसे की बियाणे पसरवणे).खाद्य क्षेत्रांमध्ये जास्त लोकसंख्या:- एकाग्र आहारामुळे वन्य प्राण्यांच्या अनैसर्गिक संख्येची घनता निर्माण होते, ज्यामुळे विविध प्राणी प्रजातींमध्ये संघर्ष आणि ताण येऊ शकतो.अधिवासाचा ऱ्हास:- मानवी क्षेत्रांकडे ओढलेले प्राणी वनस्पती, कचरा जागा खराब करतात आणि कचरा पसरवू शकतात.

४, मानव-वन्यजीव संघर्षमालमत्तेचे नुकसान:- माकडे आणि इतर वन्यजीव अन्नाच्या शोधात घरांमध्ये, वाहनांमध्ये किंवा कार्यालयांमध्ये प्रवेश करू शकतात.रस्ते अपघात:- रस्त्यांजवळ अन्न दिल्याने प्राण्यांना तिथेच राहण्यास प्रोत्साहन मिळते, ज्यामुळे वन्यप्राणी वाहनाना धडकण्याचा व अपघात घडण्याचा धोका वाढतो.

५, कायदेशीर आणि नैतिक परिणाम*उदाहरणार्थ, भारतात, सार्वजनिक ठिकाणी

वन्य प्राण्यांना (जसे की माकडे) खायला घालणे वन्यजीव संरक्षण कायदा १९७२ अंतर्गत निषिद्ध किंवा प्रतिबंधित आहे, कारण ते त्यांच्या नैसर्गिक वर्तनात बदल करते आणि ते वन्यप्राण्यांवर होणाऱ्या छळाचे एक प्रकार म्हणून पाहिले जाऊ शकते.नैतिकदृष्ट्या, वन्यप्राण्यांना मानवी खाद्यपदार्थ खायला देण्यामुळे नैसर्गिक परिसंस्थांमध्ये आणि वन्यप्रजातींच्या स्वयंपूर्णतेमध्ये अडथळा येते.

उपाययोजना:- वन्यजीवांना मानवी खाद्यपदार्थ देण्याच्या दुष्परिणामांबद्दल इतरांना शिक्षित करा.मानवी वस्तीपासून दूरच्या मोकळ्या जागेत स्थानिक फळझाडे लावून नैसर्गिक अधिवासांना पाठिंबा द्या.मानवी वस्तीपासून दूरच्या मोकळ्या जागेत कोरड्या हंगामात (उन्हाळ्यात) पाण्याचे स्रोत उपलब्ध करा.मानवी वस्त्यांकडे येण्याची किंवा मानवी खाद्यपदार्थांची सवय लागलेल्या किंवा आक्रमक वर्तणूक करत असलेल्या वन्यप्राण्यांची तक्रार स्थानिक वन किंवा वन्यजीव विभागाला करा.-

शिवाजी टोम्बे
वनपरिक्षेत्र अधिकारी, कन्नड (प्रादेशिक)

तिफण साहित्य संवाद उपक्रमाचे उद्घाटन

कन्नड (प्रतिनिधी) : त्रैमासिक तिफण, तिफण वाचक चळवळ, भाषा, साहित्य, संस्कृती आणि संशोधन परिषद यांच्या वतीने आयोजित "तिफण साहित्य संवाद" या उपक्रमाचे उद्घाटन वाचन प्रेरणा दिनाचे औचित्य साधून दि. १५ ऑक्टोबर २०२५ रोजी सायंकाळी ७.०० वाजता गुगलमिटच्या

माध्यमातून होणार आहे.

या उपक्रमात वाचनाचे महत्त्व व वाचनपेटी उपक्रमाबद्दल चर्चा होणार आहे. या उपक्रमाचे उद्घाटक मा. अभिजित जोधळे, अंबेजोगाई असणार आहेत. संशोधन परिषदेचे अध्यक्ष डॉ. सर्जेराव जिगे अध्यक्षस्थानी असणार असून सूत्रसंचालन संदीप ढाकणे करणार आहेत.

सर्व साहित्यप्रेमी, विद्यार्थीशिक्षकांना या उपक्रमात सहभागी होण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे. सहभागी होण्यासाठी गुगलमिट वर उपस्थित राहावे. असे आवाहन संयोजक डॉ. शिवाजी हुसे, डॉ. दिलीप बिरुटे, डॉ. सुवर्णा गुंड चव्हाण, डॉ. रामचंद्र झाडे, संदीप ढाकणे, सुनील डोके, प्रविण दाभाडे, ज्ञानेश्वर गायके, लक्ष्मण वालडे, अनिता राठोड यांनी केले आहे.

शिवछत्रपती महाविद्यालयात आई मेळावा उत्साहात साजरा

छत्रपती संभाजीनगर : सध्याच्या काळात मुलांना मोठे करण्यात आईची भूमिका महत्वाची आहे. आजच्या काळात मुलांमध्ये व्यसनाधीनता, मोबाईलचा गैरवापर, चूकीची संगत, करीअर निवडताना संभ्रम, डिप्रेशन अशा अनेक समस्या उद्भवत आहेत. मुलांना घडविण्यात पालक म्हणून आईचा सिंहाचा वाटा आहे.

या उद्देशाने मराठवाडा शिक्षण प्रसारक मंडळ संचालित, शिवछत्रपती महाविद्यालयात दिनांक 10.10.2025 रोजी आई मेळावा आयोजित करण्यात आला होता. या मेळाव्यासाठी प्रमुख व्याख्यात्या म्हणून श्रीमती स्वाती चौधरी (छात्र सभा संरक्षक विश्वमांगल्य सभा) यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

त्यांनी आपली मुले ही उद्याचे आदर्श नागरिक व राष्ट्राची संपत्ती आहे असे प्रतिपादन केले आणि यासाठी आईच्या योग्य मार्गदर्शनाची नितांत आवश्यकता

आहे अशी आशा त्यांनी व्यक्त केली.

या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. आर पी पवार होते. तसेच व्यासपीठावर उपप्राचार्य प्रा. श्री भरत वाहटुळे व पर्यवेक्षक डॉ. ए.एम. गवळी यांची प्रमुख उपस्थिती होती. पालक प्रतिनिधी म्हणून श्रीमती सविता परदेशी व श्रीमती तनुश्री गायकवाड या उपस्थित होत्या. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्रीमती प्रा. अंजली शेजुळ यांनी केले तर पाहुण्यांचा परिचय श्रीमती अर्चना खोब्रागडे यांनी केले. या कार्यक्रमाचे नियोजन व आभार प्रदर्शन श्रीमती प्रा.पद्मजा झावरे यांनी केले.

या कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी शिवछत्रपती महाविद्यालयातील कनिष्ठ विभागातील सर्व प्राध्यापकांनी प्रयत्न केले. तसेच या कार्यक्रमासाठी पालकांनी उत्स्फूर्तपणे सहभाग नोंदविला.

Education of the Day

YCMOU सेंटर कोड : 21187

YCMOU मुक्त विद्यापीठात प्रवेशासाठी सुर्वणसंधी

B.A. (मराठी व उर्दू माध्यम)

M.A.-

मराठी, हिंदी, उर्दू, अर्थशास्त्र, इतिहास आणि लोकप्रशासन

9405109103, 8830838903

राष्ट्रीय महामार्ग कामात दिरंगाई, डॉ. रामलिंग पुराणे यांचा मंगळवारपासून आलूर येथे आमरण उपोषण आंदोलन..

मुरुम (प्रा. सुधीर पंचगल्ले) : ता. १०, राष्ट्रीय महामार्ग क्रमांक ५४८ ब मुरुम मोड ते मुरुम -आलूर -बोळेगाव मार्गे अक्कलकोटला जोडणारा रस्ता काम घिसाड घाईने उरकण्यात आले त्यामुळे रस्त्यावर ठिठिकाणी खडे पडले आहेत त्याचबरोबर आलूर -बोळेगाव रस्ता काम अद्याप प्रलंबित असल्याने वाहतुकीस, नागरीकांना त्रासाना सामोरे जावे लागत आहे, याबाबत समाजसेवक तथा बसव प्रतिष्ठान अध्यक्ष डॉ. रामलिंग पुराणे यांनी १४ सप्टेंबर रोजी सदरील प्रलंबित रस्त्यावरील पाणी साचलेल्या खड्ड्यात बसून लाक्षणिक आंदोलन करीत संबंधित विभागाला रस्ता काम तात्काळ पूर्ण करावी अशा मागणीचे पत्र दि. १८. ०९. २०२५ व दि. ०६ ऑक्टोबर रोजी ईमेलच्या माध्यमातून केली होती अन्यथा दि. १४ ऑक्टोबर पासून आमरण उपोषण आंदोलन छेडण्याचा इशारा पत्रात दिला होता.

सदरील निवेनाबाबत संबंधित विभागानी दखल घेऊन दि. ०८ ऑक्टोबर रोजी डॉ. पुराणे यांना पत्र पाठवून उडवा उडविचे उत्तरे देत वेळ मारून नेण्याचा प्रयत्न करीत असल्याचे दिसून येते, सदरील पत्रात १३०० मीटर अंतराचा रस्त्याबाबत काही शेतकऱ्यांनी मावेजासाठी जनहितयाचिका दाखल केली असून न्याय प्रविष्ट विषय आहे तरीही आम्ही काम पूर्ण करण्यास तयार आहोत मात्र पोलीस प्रशासनास पोलीस बंदोबस्तसाठी मागणी केली असून अद्याप बंदोबस्त देण्यात आली नाही असे पत्रात नमूद आहे. डॉ. पुराणे मात्र आपल्या आंदोलनावर ठाम असून दि.

०८ रोजीच्या संबंधित विभागाच्या पत्राला दि. ०९ रोजी प्रतितत्तर देऊन आमची मागणी ठिकठिकाणी रस्त्यावरील खडे व आलूर-बोळेगाव रस्ता काम तात्काळ पूर्ण करण्याबाबत असून आपल्या स्तरातून वेळ मारून नेत असल्याचे स्पष्ट दिसून येत आहे आपल्या ह्या दिरंगाई मुळे नागरिकांना त्रासाला सामोरे जावे लागत आहे आणि आपल्या विभागाला किंवा संबंधित गुत्तेदाराला नागरिकांच्या होणाऱ्या त्रासाचे काही देणेघेणे नाही असे दिसून येते.

त्यामुळे आम्ही आपणास एक महिन्याची कालावधी दिली होती मात्र आपल्याकडून ठोस पावले उचलण्यात आली नाहीत अशा अशायाचा पत्र पाठवून १४ ऑक्टोबरला आलूर येथे बेमुदत आमरण उपोषण आंदोलनास सुरुवात होईल आणि त्यास शासन, प्रशासन, संबंधित विभाग, गुत्तेदार जबाबदार राहील याची नोंद घ्यावी असा इशारा पत्रात देण्यात आला आहे. स्टेटमेंट २०२३ मध्ये पार पडलेल्या राष्ट्रीय महामार्ग क्रमांक ५४८ ब रस्ता काम घिसाड घाईने उरकण्यात आले आहे, ठिकठिकाणी रस्त्यावर खडे पडले आहेत तर आलूर -बोळेगाव १३०० मिटरचा रस्ता काम मात्र अद्याप करण्यात आला नाही, एकीकडे विषय न्याय प्रविष्ट आहे असे म्हणतात तर दुसरीकडे पोलीस बंदोबस्तात काम करू असे म्हणतात, मुळात विषय न्याय प्रविष्ट जर असेल तर मा. न्यायालयाने काम करू नका असे स्थगिती दिली आहे का? सदर पत्रामध्ये रीट पिटीशन १३२६९/२०२२ यामध्ये

स्थगिती आदेश दिल्याचे मला कार्यकारी अभियंता पत्र क्रमांक २६९३ च्या पत्रानव्ये कळविले नाही, व तसे ठोस कागदपत्रे ही उपलब्ध नसल्याचे दिसून येते.

फक्त हा विषय समोर ठेऊन कोठेतरी वेळ मारून नेण्याचा प्रयत्न दिसून येत आहे आणि त्यांच्या ह्या दिरंगाई मुळे नागरिकांना त्रास सोसावे लागत आहे, या रस्त्यावरून श्री स्वामी समर्थ अक्कलकोटला जा ये करणारे प्रवाशी, शालेय विद्यार्थी, शेतकरी, व्यापारी सह शासकीय वाहनांना याच रस्त्याचा वापर करावा लागतो, यदाकदाचित यां रस्त्यावर भीषण अपघात घडला तर याला जबाबदार कोण? शासन, प्रशासन, संबंधित विभाग की गुत्तेदार? विषय न्यायालयात असले तर आम्हीही सन्मानपूर्वक न्यायांची प्रतीक्षा करू मात्र न्यायालयाने संबंधित रस्ता काम न्यायालयीन कामकाज पूर्ण पडे पर्यंत थांबवावे असे आदेश दिले असेल तर त्याचा आम्ही पालन करू पण सद्या न्यायालयामध्ये कुठेही स्थगिती आदेश असल्याचे दिसून येत नाही त्यामुळे नागरिकांवर होणाऱ्या अन्यायला न्याय केंव्हा मिळणार..?

व त्याचबरोबर मावेजा साठी मागणी करणाऱ्या शेतकरी बांधवांना कार्यकारी अभियंता सोलापूर यांच्याकडून पैसे कधी मिळणार आणि रस्ता कधी होणार हा प्रश्न अद्याप गुलदस्तात आहे.

डॉ. रामलिंग

पुराणे, समाजसेवक तथा अध्यक्ष बसव प्रतिष्ठान

‘काव्यफुले’ कविता संग्रहाचे विमोचन

मुकुंदवाडी (प्रतिनिधी) : आंतरराष्ट्रीय बालिका दिनाचे औचित्यावर मनपा केंद्रीय प्राथमिक व माध्यमिक विद्यालय, मुकुंदवाडी येथील विद्यार्थ्यांच्या स्वरचित कवितांचा संग्रह ‘काव्यफुले’ या नावाने प्रकाशित करण्यात आला.

या कवितासंग्रहाचे विमोचन छत्रपती संभाजीनगर महानगरपालिकेचे उपायुक्त तथा शिक्षण विभाग प्रमुख मा. श्री. अंकुश पांढरे साहेब, उपायुक्त -महिला व

बालकल्याण अधिकारी मा. श्री. लखीचंद चव्हाण साहेब आणि शिक्षणाधिकारी मा. श्री. भारत तीनगोटे साहेब यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले.

कार्यक्रमात विद्यार्थ्यांनी आपल्या कवितांचे भावपूर्ण सादरीकरण करून उपस्थितांची मने जिंकली. या प्रसंगी कार्यक्रम अधिकारी श्री. ज्ञानदेव सांगळे, मुख्याध्यापक श्री. के. बी. चौधरी तसेच श्रीमती अर्चना पंडित उपस्थित होत्या.

प्रवेश सुरू

बी.ए. मराठी व उर्दू माध्यम

एम.ए मराठी, हिंदी, इंग्रजी व उर्दू

बालसंगोपन

डीप्लोमा गांधी विचार

मानवी हक्क प्रमाणपत्र

संपर्क

9405109103

माजी विद्यार्थी संघटनेतर्फे प्राचार्य डॉ. गुलाब राठोड यांचा सत्कार

उमरगा (प्रा.नागसेन कांबळे) : तालुक्यातील श्रीकृष्ण महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी नुकत्याच झालेल्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ छ.संभाजीनगर आणि जवाहर महाविद्यालय अणदूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने अणदूर येथे आयोजित केलेल्या धाराशिव जिल्हास्तरीय युवक महोत्सवात सहभाग घेतलेल्या श्रीकृष्ण महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी तब्बल आठ पारितोषिक मिळवित आपल्या महाविद्यालयाची नाममुद्रा कोरण्यात यशस्वी झाले होते.

उत्तम प्रशासक आणि प्रयोगशील प्राचार्य डॉ.गुलाब राठोड आणि आविष्कारचे जिल्हा समन्वयक यांनी अत्यंत नेटके व कल्पकता पुर्वक युवक महोत्सव व आविष्कार स्पर्धेचे अफलातून नियोजन केले. विद्यार्थ्यांच्या पाठीवर थाप देऊन विद्यार्थ्यांच्या कलाविष्कारांना मुक्तपणे वाव देण्याचे काम केले. त्यामुळे श्रीकृष्ण महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थी संघटनेने अत्यंत उत्स्फूर्तपणे मनापासून या दोन उभयतांचा हृदयपूर्वक सत्कार केला.

आठ आणि नऊ सप्टेंबर रोजी आयोजित केलेल्या अणदूरच्या जवाहर महाविद्यालयात श्रीकृष्ण महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी अक्षरशः आपल्या कलाविष्कारांनी सगळ्यांचे लक्ष वेधून घेतले. या युवक

महोत्सवासाठी जिल्ह्यातील एकूण ४७ महाविद्यालयांनी अधिकृत नोंदणी केली होती. त्यापैकी ४५ महाविद्यालयातील संघ प्रत्यक्ष सहभागी झाले.

या महोत्सवात एकूण २०२ मुली आणि ११६ मुलांनी प्रत्यक्ष सहभाग नोंदवला होता. विशेषतः यात मुलींचा सहभाग लक्षणीय होता. श्रीकृष्ण महाविद्यालयाच्या सामूहिक कलाविष्कारात लोकवाद्यवृंद प्रथम, एकांकिका द्वितीय, विनोद अभिनय द्वितीय असे आणि शोभायात्रा द्वितीय असे पारितोषिक मिळवले तर वैयक्तिक कलाविष्कारात उत्कृष्ट अभिनेता नागेश सूर्यवंशी, उत्कृष्ट अभिनेत्री अनुष्का कोकण, उत्कृष्ट संहिता लेखन नागेश सूर्यवंशी, उत्कृष्ट दिग्दर्शन रितेश गायकवाड असे तब्बल आठ पारितोषिक पटकावीत श्रीकृष्ण महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी आपल्या कलाविष्कारांनी युवक महोत्सवात रंग भरत पारितोषिकांचे इंद्रधनुष खेचून आणण्यात यश मिळवत सर्वांचे लक्ष खेचून घेतले.

त्यामुळे त्यांचे सर्वत्र कौतुक झाले. पण या यशामागे महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.गुलाब राठोड व डॉ.रामकृष्ण कदम यांनी दिलेले प्रोत्साहन विद्यार्थ्यांना यशाची चव चाखण्यात अत्यंत उपयुक्त ठरले. त्याची कृतज्ञता व्यक्त करण्यासाठी पारितोषिक प्राप्त विद्यार्थी आणि माजी विद्यार्थी

संघटनेच्या वतीने दोघांचाही हृदय सत्कार करण्यात आला.

नुकत्याच झालेल्या आविष्कार स्पर्धेचे यशस्वी आयोजनही महाविद्यालयाच्या वतीने अत्यंत देखण्या स्वरूपात करण्यात आले होते. संततधार पावसाळी वातावरणात आणि अतिशय प्रतिकूल परिस्थितीत अडीचशेच्या वर स्पर्धकांनी यात सहभाग घेतला असतानाही अतिशय नेटक्या पद्धतीने स्पर्धा घेण्यात महाविद्यालय यशस्वी झाले होते.

स्पर्धा संपन्न झाल्यानंतर विद्यापीठ प्रशासनानेही महाविद्यालयाचे तोंड भरून कौतुक केले, या सर्वांचाच दुग्धशर्करा योग म्हणून आज प्राचार्य आणि समन्वयकांचा सत्कार करण्यात आला असे प्रा.तन्मय शेटगार यांनी सांगितले, यावेळी आविष्काराच्या महाविद्यालय समन्वयक डॉ. मल्लमा आंबुसे आणि पर्यावरण मित्र डॉ.डी.पी. चव्हाण उपस्थित होते.

डॉ.गुलाब राठोड आणि विद्यार्थ्यांच्या अथक परिश्रमामुळे हे घवघवीत यश संपादन करता आले अशी भावना व्यक्त करून प्रा.डॉ.रामकृष्ण कदम यांनी सत्काराला उत्तर दिले आणि सर्वांच्याप्रती अभिमान व्यक्त केला.

सासूचे राज्य गेले आता सुनेचे राज्य आले

होणारी सुनबाई
मी तुझी सासू नाही तुझी आई होईल
तू माझी सुन नको लेकर हो
आपण दोघी मायलेकी होऊ
सुनबाई तू म्हणशील तसं सार होईल
तू सांगशील तशी मी वागेन
देशील तर खाईल नाहीतर हाताने करुन खाईल
हे सगळं वाटलं तर आपण बाण्ड करुन घेऊ
होणारी सुनबाई तू नाराज नको होऊ
लग्नासाठी माझ्या पोराला नकार नको देऊ ...

लय मोठी इस्टेट आमची
राजाच्या राणीवाणी राहशील
आम्ही किती दिवस राहणार
वर्तमान अन् भविष्यात
तुझच राज्य राहणार
एकदा माझ्या पोराने विचार जरा कर
दाराचं माप ओलांडण्याआधी
तिजोरीच्या चाव्या तुझ्या ताब्यात देऊ
इथून पुढे तूच घराची मालकीण हो
गाडी बंगला पैसा अडका सारेच आमच्याकडे
तुला हवं ते पाहिजे तेव्हा तुला देऊ
होणारी सुनबाई तुझ्या मर्जीने आम्ही राहू
लग्नासाठी माझ्या पोराला नकार नको देऊ ...

गेला बाई तो जुना काळ
जुन्या काळाच्या सासू होत्या लय खतरनाक
उगाच लेकी बाळीला होत होता सासुरवास
त्यांच्यामुळे झालं बाई सासू नाव बदनाम
आज आम्ही तुमच्या काळाच्या सासू
सासूच्या तोऱ्याचे दिवस गेले
आता सुनेचे राज्य आले
आम्ही आधुनिक काळातल्या सासू
सुनेला लेकीवाणी वागवू
चुकलं बाई, बाई असून बाईपणाच
वंशाचा दिवा जन्माला घालण्याच्या स्वार्थापाई
वंशाच्या पणत्या पोटात मारल्या बाई
त्याच पापाचे भोग वाटायला आले बाई
होणारी सुनबाई तू नाराज नको होऊ
लग्नासाठी माझ्या पोराला नकार नको देऊ ...

जुना काळ होता लेकर झाली की
बापाला टेन्शन यायचं
लेक जसजशी मोठी व्हायची
तसतसं बापाचं ब्लड प्रेशर वाढायचं
सोयरीकीसाठी दारोदारी विनवण्या
करणाऱ्या लेकीच्या बापाचे
पायातले जोड फाटायचे
आता काळ बदललाय
आता पोराने बापाच्या पायातले जोडे अन्
अंगावरची कापडही फाटायला लागली
पोरांची वयही उतरणीला लागली
विचारपुसेची स्थळे ही येणे बंद झाली
होणारी सुनबाई तू नाराज नको होऊ
बाई पुन्हा पुन्हा नको आमची परीक्षा घेऊ
नणंद भावजय विहीणबाई होऊ
जुन्या नात्याला नव्याने उजाळा देऊ
होणारी सुनबाई तुझ्या मर्जीने आम्ही राहू
लग्नासाठी माझ्या पोराला नकार नको देऊ .

लक्ष्मण वाल्डे-कन्नड

छत्रपती संभाजीनगर

मो.नं-८८८८८६०६०६८

**१० वी, १२ वी पास (कोणतीही शाखा)
विद्यार्थ्यांसाठी सुवर्ण संधी**

D.M.L.T

Diploma In Medical Laboratory Technology

- महाराष्ट्र पॅरामेडीकल कॉन्सीलमध्ये नोंदणी करता येते.
- सरकारी / निमसरकारी हॉस्पिटलमध्ये लॅब असिस्टंट होण्याची संधी.
- शासकीय नोकरीसाठी मान्यता प्राप्त.
- हा कोर्स झाल्यानंतर डायरेक्ट BSC ला अॅडमिशन भेटेल ११ वी, १२ वी सायन्स करण्याची गरज नाही.

डॉ.दत्ताभाऊ पाथीकर शिक्षण प्रसारक मंडळ संचालित

मातोश्री डॉ.कंचन शांतीलालजी देसरडा पॅरामेडिकल कॉलेज.

बीबीका मकबन्याच्या मागे, हनुमान टेकडीजवळ,
पहाडसिंगपुरा, छ.संभाजीनगर (औरंगाबाद.)

9405109103
8830838903

बातम्या व जाहिरातीसाठी संपर्क 7588005002

महाराष्ट्रातील प्रत्येक तालुक्यात प्रतिनिधी नेमणे आहे.

कृपया दुपारी 12 ते रात्री 8 या वेळेत संपर्क करा.

संपर्क क्र. 7588005002

भारतामध्ये जातीवाद आजही जिवंत आहे? अॅड. सुनिल बगाटे व डॉ. राजेंद्र बगाटे

अलीकडे म्हणजेच ६ ऑक्टोबर २०२५ रोजी भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाचे सरन्यायाधीश भूषण गवई यांच्यावर न्यायालयाच्या आवारात एका व्यक्तीने बूट फेकल्याची घटना घडली. ही घटना केवळ न्यायालयाच्या प्रतिष्ठेवरचा आघात नाही, तर ती भारतीय समाजाच्या खोलवर रुजलेल्या एका अदृश्य पण जिवंत वास्तवाची म्हणजेच जातीवादाच्या अजूनही न संपलेल्या प्रवृत्तीची तीव्र जाणीव करून देते. ज्या न्यायसंस्थेचा कारभार समता, न्याय आणि संविधानाच्या मूल्यांवर आधारित आहे, त्याच संस्थेच्या सर्वोच्च पदावर असलेल्या एका अनुसूचित जातीतील न्यायमूर्तीवर हल्ला होतो, हे केवळ व्यक्तीवरील आक्रमण नसून, तो आपल्या सामाजिक मनोवृत्तीतील असहिष्णुतेचा आणि जातीद्वेषाचा प्रत्यक्ष पुरावा आहे. भारतामध्ये जातीवाद कायद्याने संपला असे आपण मानतो. पण प्रत्यक्षात तो समाजाच्या प्रत्येक थरात, प्रत्येक क्षेत्रात आणि प्रत्येक मनोवृत्तीत विविध स्वरूपात जिवंत आहे. ज्या समाजाने हजारो वर्षे एका गटाला ‘उच्च’ आणि दुसऱ्याला ‘नीच’ ठरवून सामाजिक व आर्थिक अन्यायाची रचना निर्माण केली, त्या समाजाचे मानसिक पुनर्निर्माण केवळ संविधानाच्या कलमांमुळे शक्य होणार नाही, हे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी स्वातंत्र्यपूर्व काळातच सांगितले होते. “जात हा फक्त सामाजिक अन्यायाचा प्रश्न नाही, तो मनुष्याच्या आत्म्याच्या गुलामीचा प्रश्न आहे,” असे ते म्हणाले होते. त्यांच्या या विधानाचा अर्थ आजच्या काळातही तितकाच लागू पडतो. सरन्यायाधीश भूषण गवई यांच्यावर झालेला हल्ला हा केवळ एका व्यक्तीविरुद्धचा रोष नसून, तो त्या व्यक्तीच्या सामाजिक ओळखीवर आधारित द्वेषातून प्रेरित आहे. ज्यांना न्यायमूर्तीच्या निर्णयांशी असहमती आहे, त्यांनी आपले मत कायदेशीर मार्गाने मांडण्याऐवजी हिंसेचा मार्ग स्वीकारला, याचा अर्थ लोकशाहीच्या मूल्यांवरील विश्वास कमी होत चालला आहे. पण याहून धोकादायक गोष्ट म्हणजे, या घटनेला काही लोकांनी धैर्याचे कृत्य म्हणून गौरवले. यामागे असलेली विचारसरणी ही त्या जातीय अभिमानातून आणि अपमानातून निर्माण झालेली आहे, जी अजूनही आपल्या समाजाच्या रक्तात मिसळलेली आहे. भारताचे संविधान समानतेचा पाया रचते, पण समाजातील विचारसरणी आजही विषमतेवर उभी आहे. डॉ.

आंबेडकरांनी स्पष्ट चेतनावणी दिली होती की “राजकीय समानता आणि सामाजिक असमानता या दोन्ही एकत्र राहू शकत नाहीत. जर सामाजिक विषमता संपवली नाही, तर राजकीय स्वातंत्र्य टिकणार नाही.” आजच्या घटनेच्या पार्श्वभूमीवर या वाक्याचे भयंकर वास्तव दिसते. सर्वोच्च न्यायालयातील एका दलित सरन्यायाधीशावर हल्ला होणे म्हणजे केवळ संविधानिक मूल्यांचा अपमान नाही, तर तो भारताच्या सामाजिक परिवर्तनाच्या प्रवासावर प्रश्नचिन्ह आहे. भारतीय समाजात जातीवादाचा आविष्कार फक्त खेड्यापाड्यांतील असमृश्यतेपुरता मर्यादित नाही. तो आजच्या शहरांमध्ये, शिक्षणसंस्थांमध्ये, नोकरीत, राजकारणात आणि अगदी न्यायसंस्थेतही काही प्रमाणात शिरला आहे. सामाजिक माध्यमांवर, वृत्तवाहिन्यांवर, राजकीय सभांमध्ये जेव्हा एखाद्या विशिष्ट जातीतील व्यक्तीबद्दल द्वेषयुक्त भाषा वापरली जाते, तेव्हा ते केवळ अभिव्यक्तीचे स्वातंत्र्य नसते तर ते सामाजिक मानसिकतेचे उघड दर्शन असते. आजही भारतात ‘कोणाचा जन्म कुठे झाला’ हे अनेकदा ‘तो किती समर्थ आहे’ यापेक्षा जास्त महत्त्वाचे मानले जाते. यालाच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी ‘जातीय गुलामी’ असे संबोधले होते. जात हा केवळ सामाजिक विभाग नाही, तो एक मानसिक चौकट आहे. ही चौकट माणसाला माणसाशी समानतेने वागू देत नाही. म्हणूनच आंबेडकर म्हणतात की “जात हा सामाजिक विषाचा कप आहे.” त्यांनी समाजाला या विषातून मुक्त करण्यासाठी शिक्षण, संघटना आणि संघर्ष या त्रिसूत्रीचा आग्रह धरला. पण दुर्दैवाने, आजही भारतीय समाजाच्या मोठ्या भागात शिक्षण असूनही विचारात समानतेचा प्रकाश पोहोचलेला नाही. डॉ. आंबेडकरांनी तयार केलेले संविधान केवळ राजकीय दस्तऐवज नाही, तर ते सामाजिक क्रांतीचे साधन आहे. परंतु, जेव्हा समाज त्या मूल्यांना आत्मसात करत नाही, तेव्हा अशा घटना घडतात. जातीय असमानतेचे बीज इतके खोलवर पेरले गेले आहे की, ते सामाजिक प्रतिष्ठेच्या प्रत्येक स्तरात अंकुरलेले आहे. सर्वोच्च न्यायालयात, संसदेत, प्रशासकीय सेवेतील पदांवर दलित व मागासवर्गीय प्रतिनिधित्व वाढले असले तरी, त्यांच्या निर्णयांना आणि व्यक्तिमत्त्वांना अनेकदा “कोटा जज”, “रिझर्व्ह ऑफिसर” अशा शब्दांनी कमी लेखले जाते. ही

मानसिकता हाच खरा जातीयवाद आहे. न्यायमूर्ती भूषण गवई यांच्या कार्यकाळात त्यांनी अनेक महत्त्वाचे निर्णय दिले, विशेषतः दलित अत्याचार प्रकरणे, आरक्षण आणि सामाजिक न्यायाच्या संदर्भातील अनेक खटले त्यांनी निपटवले तरी त्यांच्या जातीच्या आधारावर त्यांना लक्ष्य करणे म्हणजे संविधानाच्या आत्म्यावरच वार करणे होय. या घटनेनंतर अनेक सामाजिक संस्थांनी, बुद्धिजीवींनी आणि विधी क्षेत्रातील तज्ञांनी चिंता व्यक्त केली की, हा प्रकार देशाच्या न्यायव्यवस्थेवरील विश्वास कमी करू शकतो. कारण न्यायालय हे ते ठिकाण आहे, जिथे दुर्बलांचा आवाज ऐकला जातो, आणि अन्यायावर न्याय दिला जातो. जर त्या संस्थेतील प्रमुख व्यक्तीवरच सामाजिक पूर्वेग्रहातून हल्ला झाला, तर तो लोकशाहीच्या आत्म्याला हादरा देतो. समाजशास्त्रज्ञ एम.एन. श्रीनिवास यांनी ‘प्रभावी जात सिद्धांत/संकल्पना’ मांडताना म्हटले होते की, ज्या जातींना सामाजिक व आर्थिक सत्ता प्राप्त आहे, त्या जातींना इतरांच्या उन्नतीचा धोका वाटतो आणि त्या प्रतिकाराच्या रूपात हिंसक वर्तन करतात. हा सिद्धांत या घटनेवर अचूक लागू पडतो. माध्यमांमध्येही या घटनेबद्दल दुहेरी दृष्टिकोन दिसून आला. काही वृत्तवाहिन्यांनी या घटनेला “कोर्टरूम अनागोंदी” म्हणून दाखवले, तर काहींनी “दलित सरन्यायाधीशांवर हल्ला” असे हेडलाईन दिले. या शब्दांमधील फरक केवळ भाषेचा नाही, तर दृष्टीकोनाचा आहे. एकीकडे न्यायालयीन शिस्तभंगाचे चित्र उभे केले जाते, तर दुसरीकडे जातीवर आधारित सामाजिक हिंसेचा संदेश दडपला जातो. यामुळे वाचक आणि नागरिक यांच्यात वास्तवाची विकृत समज निर्माण होते. माध्यमांची जबाबदारी फक्त बातमी देण्यापुरती नाही, तर समाजातील असमानतेला ओळखून तिच्या विरोधात जनमत घडवण्याची आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणाले होते की, “संविधान कितीही चांगले असले तरी, ते चालवणारे जर चांगले नसतील तर ते निष्फळ ठरेल.” आज आपण त्या अवस्थेत आहोत, जिथे कायदे, कलमे आणि धोरणे समतेसाठी तयार आहेत, पण मनुष्याचे मन अजूनही जुन्या विषमतेने भारलेले आहे. शिक्षित समाजातही जात हे अजूनही विवाह, निवडणुका, नियुक्त्या आणि सामाजिक संबंध यांच्यावर परिणाम करते. म्हणूनच

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी ‘जातीचे उच्चाटन’ या ग्रंथात स्पष्टपणे म्हटले आहे की “जात नष्ट केल्याशिवाय खरा लोकशाही समाज निर्माण होऊ शकत नाही.” या घटनेतून समाजासाठी एक गंभीर संदेश दडलेला आहे. आपण अजूनही त्या मानसिक गुलामगिरीतून पूर्ण मुक्त झालो नाही. संविधानाने दिलेल्या समानतेच्या अधिकाराचा अर्थ केवळ कागदावर टिकवून ठेवणे नव्हे, तर तो आचरणात आणणे आवश्यक आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी ज्या समाजाचे स्वप्न पाहिले, त्या समाजात कोणत्याही व्यक्तीचा सन्मान किंवा अपमान त्याच्या जातीवर अवलंबून नसावा. आज जर सर्वोच्च न्यायालयातील एक दलित सरन्यायाधीश स्वतः जातीय द्वेषाचा बळी ठरू शकतो, तर सामान्य माणसाची स्थिती आपण ओळखू शकतो. या पार्श्वभूमीवर शैक्षणिक व सामाजिक संस्थांनी जातीय भेदभावविरोधी शिक्षणावर भर देणे अत्यावश्यक आहे. फक्त कायदे करून किंवा आरक्षण देऊन जातीय विषमता संपणार नाही, जोपर्यंत सामाजिक दृष्टिकोन बदलत नाही. संविधानाचा आत्मा म्हणजे समता, बंधुता आणि स्वातंत्र्य होय. या तिन्ही मूल्यांना जोपासण्याची जबाबदारी प्रत्येक नागरिकाची आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी ‘बंधुता’ या संकल्पनेवर विशेष भर दिला, कारण त्यांच्या मते बंधुता हीच सामाजिक एकतेची गुरुकिल्ली आहे. पण आज समाज धर्म, जात, भाषा आणि प्रांत यांच्या आधारावर तुटत चालला आहे. या सर्वांच्या पलीकडे जाऊन आपण विचार केला पाहिजे की, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी आपल्याला दिलेले संविधान केवळ शासन करण्याचे साधन नाही, तर ते सामाजिक नवजागृतीचे घोषणापत्र आहे. न्यायमूर्ती भूषण गवई यांच्यावर झालेल्या हल्ल्यासारख्या घटना या नवजागृतीच्या मार्गातील आव्हाने आहेत. त्या आपल्याला विचार करायला भाग पाडतात की, आपण खरंच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांचा वारसा जपतो आहोत का, की फक्त त्यांच्या प्रतिमांवर पुष्पहार अर्पण करून समाजात विषमता टिकवतो आहोत? जातीयतेविरुद्ध संघर्ष हा केवळ दलितांचा नव्हे, तर संपूर्ण मानवतेचा संघर्ष आहे. कारण जात हा केवळ एका समूहाचा प्रश्न नाही, तर तो समाजाच्या मानवी संवेदनेवरचा आघात आहे. जोपर्यंत आपण जातीच्या ओळखीपलीकडे जाऊन

माणसाला माणूस म्हणून स्वीकारत नाही, तोपर्यंत भारताचा सामाजिक विकास अपूर्ण राहील. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे मत होते की भारत म्हणजे “घटनात्मक नैतिकते” वर उभा असलेला समाज होय. म्हणजेच कायद्यापेक्षा नीतिमूल्यांना महत्त्व देणारा समाज होय. त्या दृष्टीने पाहता, ६ ऑक्टोबर २०२५ रोजीची घटना ही केवळ न्यायालयातील असभ्य कृती नाही, तर ती संविधानिक नीतिमतेवरच प्रश्नचिन्ह आहे. म्हणून या घटनेतून शिकण्यासारखे म्हणजे, जातीवाद हा फक्त सामाजिक अवशेष नाही, तर तो आजही सक्रिय आणि धोकादायक वास्तव आहे. आणि जोपर्यंत आपण त्याचा सामना शिक्षण, संवेदना आणि कायद्याच्या माध्यमातून करत नाही, तोपर्यंत तो पुन्हा पुन्हा नव्या रूपात समोर येत राहील. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या मते, “मनुष्याच्या विचारात क्रांती घडविणे हेच खरे परिवर्तन होय.” ही विचारक्रांती प्रत्येक भारतीयाच्या मनात रुजली, तरच आपण खरंच म्हणू शकतो की “भारतामध्ये जातीवाद आता इतिहास झाला.” पण सध्याच्या वास्तवात मात्र भारतात जातीवाद अजूनही जिवंत आहे आणि त्याच्याशी झुंज देणे ही प्रत्येक संवेदनशील नागरिकाची जबाबदारी आहे.

अॅड. सुनिल बगाटे,
(विधिज्ञ, मा. मुंबई उच्च न्यायालय,
खंडपीठ, औरंगाबाद (छत्रपती
संभाजीनगर)
मो. क्र. ९५०३३५६६३८, ईमेल —
dhirajbagate@gmail.com

डॉ. राजेंद्र बगाटे,
(समाजशास्त्राचे
अभ्यासक) मो. क्र.
९९६०१०३५८२, ईमेल —
bagate.rajendra5@gmail.com

मा. सरन्यायाधीशांवरील हल्ला : जातीद्वेषाचे प्रकटीकरण

गेल्या दशकात प्रिंट, डिजिटल आणि दूरचित्रवाणी माध्यमांतून द्वेषाचे सामान्यीकरण (normalisation) झाल्याचे आपण पाहिले आहे. हा द्वेष नंतर ट्रोल आर्मीद्वारे वाढवला जातो, जी विविध जाती, लिंग आणि वंशीय समुदायांना लक्ष्य करते. खाण्याच्या सवयी, ओळख, वैयक्तिक आवडी-निवडी यांवरून जमावाकडून मारहाण (Lynching) करणे आता सामान्य झाले आहे. कोणत्याही टीकेला बाजूला सारले जाते आणि आपल्याला हे पटवून दिले जाते की अशा कृत्यांमध्ये "काही छुपे घटक (fringe elements)" सामील असतात. भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाच्या खंडपीठासमोर सनावणी सुरू असताना एका वकिलाने सरन्यायाधीशांच्या दिशेने बूट भिरकावण्याचा प्रयत्न केला होता. प्रत्यक्षदर्शींनी दिलेल्या माहितीनुसार एक वकिल सरन्यायाधीशांच्या आसनाच्या दिशेने गेला. त्यानंतर त्याने त्याच्या पायातील बूट काढून सरन्यायाधीशांच्या दिशेने भिरकावण्याचा प्रयत्न केला. भारताच्या सरन्यायाधीशांवर झालेला हल्ला हा याच द्वेषाच्या सामान्यीकरणाचा एक भाग आहे. हा केवळ सर्वोच्च न्यायालयाच्या शिष्टाचाराचा भंग नाही, तर जातीयवादी द्वेषाच्या प्रकटीकरणाची आठवण करून देतो.

मा. सरन्यायाधीश बी.

आर. गवई यांच्यावर दिशेने बूट भिरकावण्याचा प्रयत्न करणाऱ्याने "सनातन का अपमान नाही सहेंगे" (आम्ही सनातन धर्माचा अपमान सहन करणार नाही) अशी घोषणा दिली. विशेष म्हणजे, ही घटना खजुराहो मंदिरातील विष्णू मूर्तीच्या पुनर्स्थापनेशी संबंधित याचिकेच्या सुनावणीदरम्यान सरन्यायाधीशांनी केलेल्या पूर्वीच्या टिप्पणीशी जोडलेली आहे. हल्ला करणारा वकिल हा अशिक्षित, असभ्य किंवा उपेक्षित घटक (fringe) नसून, तो एक प्रतिष्ठित व्यावसायिक आहे ज्याला त्याच्या या कृत्यांचे गंभीर परिणाम माहीत होते. या घटनेतून हे स्पष्ट होते की, आपल्या समाजातील खोलवर रुजलेले सामाजिक पूर्वग्रह (prejudices) सर्वोच्च संवैधानिक ठिकाणीही दिसून येतात. एका दलित सरन्यायाधीशांचे केवळ अस्तित्वच प्रभावी भावनांना (dominant forms of emotions) अस्वस्थ करते. न्यायमूर्ती गवई यांचा खंडपीठावरील सहभाग, किमान प्रतीकात्मक स्तरावर, संविधानातील वचनांना कायम ठेवतो, जिथे समानता आणि प्रतिष्ठा अनेक सामाजिक-सांस्कृतिक अडथळ्यांना पार करतात.

आंबेडकर आणि सामाजिक वैधतेचा प्रश्न डॉ. आंबेडकरांचे जातीची

'श्रेणीबद्ध असमानता' (graded inequality) म्हणून केलेले विश्लेषण आपल्याला ही घटना समजून घेण्यास मदत करते. डॉ. बाबासाहेबांच्या मते, जात म्हणजे केवळ एक सामाजिक वर्गीकरण नव्हते; तर ती एक नैतिक संरचना होती जी दैवी अनुमतीच्या (divine sanction) आधारावर कनिष्ठ जातींच्या अमानुषीकरणाला (dehumanisation) वैधता देते. जर एखादी व्यक्ती पवित्र व्यवस्थेत (sacred order) नसेल, तर तिला अपमानित करण्याची वैधता ही संरचना प्रदान करते. धर्मानुसार शूद्र आणि चांडाळांनी धर्माचे उल्लंघन केल्यास त्यांना कोणती शिक्षा द्यावी, याबद्दलचे मनूचे मत सर्वश्रुत आहे. एकलव्यापासून ते आंबेडकरांपर्यंत आणि न्यायमूर्ती गवईपर्यंत तीच पटकथा (script) वापरली जात आहे. सर्वोच्च न्यायालयात जोडे फेकण्याची हिंमत करणाऱ्या वकिलाने धर्मग्रंथांनी घालून दिलेला स्वतःचा धर्म पाळला; कारण केवळ काही मोजक्या विशेषाधिकारप्राप्त (privileged few) लोकांनाच धर्म आणि इतर सामाजिक विषयांवर बोलण्याचा कायदेशीर अधिकार (legitimacy) असतो. "दुसऱ्याला अपमानित करण्यासाठी" बूट फेकण्याची कृती ही केवळ वैयक्तिक नाही तर ती संरचनात्मक आहे, जी

जात आणि वैचारिक यंत्रणेत खोलवर रुजलेली आहे. **सार्वजनिक क्षेत्र आणि 'भावना दुखावल्या' चे राजकारण** धार्मिक भावना दुखावल्याच्या मुद्द्याने जिथे प्रभावी कथन (dominant narratives) आणि हल्लेखोर यांनाही प्रेरित केले, त्या या घटनेचे मूळ आपण आपल्या सामाजिक-सांस्कृतिक इतिहासापासून वेगळे करू शकत नाही. शतकानुशतके, विशेषाधिकारप्राप्त आणि प्रभावी गटांनी 'कनिष्ठ' जातींविरुद्ध हिंसा आणि भेदभावाला न्याय देण्यासाठी भावना दुखावल्याचा (hurt sentiments) मुद्दा वापरला आहे. "सनातन धर्माचा अपमान" होत असल्याचे वाढते दावे, विशेषाधिकारप्राप्त जाती गटांसाठी संरक्षण यंत्रणा म्हणून कार्य करतात. या दाव्यांद्वारे ते आपली सत्ता भौतिक आणि प्रतीकात्मक (physically and symbolically) स्वरूपात नोंदवण्यासाठी, हिंसा भडकावण्यासाठी आणि इतर समुदायांना शिस्त लावण्यासाठी नैतिक आणि राजकीय यंत्रणेला एकत्रित करतात. एका अर्थाने, बूट भिरकावणे म्हणजे सार्वजनिक ठिकाणी फटके मारण्यासारखे आहे, ज्याचा उपयोग लोकांमध्ये दहशत (intimidation) निर्माण करण्यासाठी केला जातो. सामान्य नागरिकांसाठी,

न्यायव्यवस्था ही अपीलाचे अंतिम न्यायालय आहे, जी त्यांच्या हक्कांचे आणि प्रतिष्ठेचे रक्षण केले जाईल अशी आशा व्यक्त करते. गेल्या दशकात, आपला समाज मॉब लिंगिंग, (जमावाकडून मारहाण), भयानक लैंगिक हिंसा, दलित, आदिवासी, अल्पसंख्याक इत्यादींवरील क्रूर हल्ल्यांच्या बातम्यांकरीता संवेदनशील राहिला नाही (immune to the news). आपल्या प्रजासत्ताकाची सामाजिक वीण (social fabric) इतकी खोलवर का उसवली आहे, यावर आत्मपरीक्षण करण्याची गरज आहे. जर सर्वोच्च न्यायालयाचे सरन्यायाधीश आपली व्यावसायिक कर्तव्ये पार पाडत असताना सुरक्षित नसतील, तर आपण आपल्या संवैधानिक लोकशाहीच्या मूल्यांचे (constitutional democracy) पालन करत आहोत काय ?

प्रा. सुकुमार, राज्यशास्त्र विभाग, दिल्ली विद्यापीठ, दिल्ली.

विद्यासागर हे जर्मनीतील बीलेफेल्ड विद्यापीठाच्या समाजशास्त्र विभागात फेलो आहेत.

मराठी अनुवाद : प्रा. प्रियदर्शन भवरे, ब्रीनारायण बारवाले महाविद्यालय, जालना. पूर्व प्रसिद्धी : इंडियन एक्सप्रेस, ८ ऑक्टोबर २०२५

एसइओ ते सोशल मीडिया पर्यंत : डिजिटल मार्केटिंगचे ८ प्रकार कोणते आहेत?

डिजिटल मार्केटिंगला ८ मुख्य श्रेणींमध्ये विभागता येते ज्यात समाविष्ट आहे: एफिलिएट मार्केटिंग, कंटेंट मार्केटिंग, ईमेल मार्केटिंग, मार्केटिंग अ‍ॅनालिटिक्स, मोबाईल मार्केटिंग, पे-पर-क्लिक, सर्च इंजिन ऑप्टिमायझेशन आणि सोशल मीडिया मार्केटिंग.गेल्या दशकात, डिजिटल मार्केटिंग हे संस्थेच्या एकूण मार्केटिंग धोरणात एक महत्त्वाचा घटक बनले आहे. यामुळे कंपन्यांना विशिष्ट प्रेक्षकांपर्यंत पोहोचण्यासाठी संदेश तयार करण्याची परवानगी मिळते, ज्यामुळे त्यांच्या उत्पादनात रस असण्याची शक्यता असलेल्या लोकांपर्यंत थेट मार्केटिंग करणे शक्य होते.सोप्या भाषेत डिजिटल मार्केटिंग म्हणजे काय?डिजिटल मार्केटिंगमध्ये ऑनलाइन ग्राहकांपर्यंत पोहोचण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या विविध मार्केटिंग युक्त्या आणि तंत्रज्ञानाचा समावेश आहे. ऑनलाइन मार्केटिंगचा एक प्रकार म्हणून, ते संस्थांना ब्रॅंड ओळख स्थापित करण्यास अनुमती देते आणि मार्केटिंग उद्योगात क्रांती घडवून आणली आहे. डिजिटल मार्केटिंगसाठी मार्केटिंगची जाण, धोरणात्मक विचारसरणी आणि मोठ्या प्रमाणात डेटा हाताळणी आवश्यक आहे. हे पारंपारिक मार्केटर्सना परिचित असलेल्या अनेक तत्त्वांवर आधारित आहे आणि त्यासाठी मूलभूत ज्ञान आणि तांत्रिक ज्ञान दोन्ही आवश्यक आहे. हे दोन्ही विषय ग्राहकांच्या वेगवेगळ्या गटांशी जोडण्याचे काम करतात. "पारंपारिक माध्यमे ही व्यापक ग्राहकांपर्यंत पोहोचण्याचा एक उत्तम मार्ग आहे, तर डिजिटल माध्यमांमध्ये विशिष्ट प्रेक्षकांपर्यंत पोहोचण्याची क्षमता आहे," ती म्हणाली. "एक महत्त्वाचा मुद्दा असा आहे की लक्षित प्रेक्षकांवर अवलंबून, काही चॅनेल इतरापेक्षा अधिक प्रभावी असतात."डिजिटल मार्केटिंगच्या मूलभूत गोष्टींबद्दल अधिक जाणून घ्या .डिजिटल मार्केटिंगचे ८ प्रकार कोणते आहेत?१)सलग्न विपणनदोन पिवळ्या रेषांमध्ये ध्वनी प्रदर्शित करणारा पांढऱ्या रंगाचा मेगाफोनचा आयकॉनऑनलाइन मार्केटिंगच्या वाढत्या महत्त्वासह, ग्राहक आणि संस्थांमधील दरी कमी करण्यासाठी ॲफिलिएट मार्केटिंग - ज्याला इन्फ्लुएंसर मार्केटिंग असेही म्हणतात - अनेक संस्थांमध्ये लोकप्रिय झाले आहे. पण ॲफिलिएट मार्केटिंग म्हणजे काय?एफिलिएट मार्केटिंग उद्योग तज्ञ आणि सोशल मीडिया प्रभावकांच्या वाढत्या लोकप्रियतेचा वापर करते. या तृतीय-पक्ष प्रभावकांसह काम करताना, तुमची संस्था भरपाईसाठी तुमची उत्पादने किंवा सेवांचा प्रचार करण्यासाठी सहयोग करेल. सहकार्याने, प्रभावक तुमच्या संस्थेसाठी अधिक व्यवसाय आणण्यासाठी आणि नवीन लीड तयार करण्यासाठी पोस्ट, ब्लॉग किंवा व्हिडिओंसह त्यांच्या प्रेक्षकांना गुंतवून ठेवतील.गेल्या काही वर्षांत, टिकटॉक, इंस्टाग्राम, यूट्यूब आणि ब्लॉग सारखे नवीन माध्यम मनोरंजन आणि बातम्यांचे मुख्य प्रवाह बनले आहेत, त्यामुळे ॲफिलिएट किंवा इन्फ्लुएंसर मार्केटिंगमध्ये प्रचंड वाढ झाली आहे. ॲफिलिएट मार्केटिंग हे डिजिटल मार्केटिंगच्या सर्वात लोकप्रिय प्रकारांपैकी एक बनले आहे. इन्फ्लुएंसर मार्केटिंग हबच्या मते, २०२३ मध्ये ॲफिलिएट मार्केटिंग उद्योग १३ अब्ज डॉलर्सचा उद्योग असण्याचा अंदाज होता .मार्केटर्ससाठी नोकरीची बाजारपेठ वाढत आहे. यूएस ब्युरो ऑफ लेबर अँड स्टॅटिस्टिक्स (BLS) ने २०३२ पर्यंत जाहिरात, पदोन्नती आणि मार्केटिंग मॅनेजर्सच्या संख्येत ६% वाढ होण्याचा अंदाज वर्तवला आहे.* BLS नुसार, २०२२ मध्ये, त्या पदांसाठी सरासरी पगार \$१५६,५८० होता.*२)कंटेंट मार्केटिंगहस्तलेखनाचे निळे चिन्हकंटेंट मार्केटिंगमध्ये ब्रँड जागरूकता वाढवण्यासाठी स्टोरीटेलिंग आणि माहिती शेरअरिंगचा वापर केला जातो. शेवटी, वाचकांनी ग्राहक बनण्यासाठी कृती करावी हे उद्दिष्ट आहे, जसे की अधिक माहितीची विनंती करणे, ईमेल यादीसाठी साइन अप करणे किंवा खरेदी करणे. "कंटेंट" हा ब्लॉग पोस्ट, श्वेतपत्रिका आणि ई-पुस्तके, डिजिटल व्हिडिओ, पॉडकास्ट आणि बरेच काही यासारख्या संसाधनांचा संदर्भ घेऊ शकतो.सर्वसाधारणपणे, ते सर्वप्रथम ग्राहकांना मूल्य प्रदान करायला हवे - केवळ ब्रँडची जाहिरात करणे किंवा विक्री करण्याचा प्रयत्न करणे नव्हे. कंटेंट मार्केटिंग म्हणजे

तुमच्या ग्राहकांशी एक शाश्वत, विश्वासार्ह नाते निर्माण करणे ज्यामुळे कालांतराने अनेक विक्री होऊ शकतात, फक्त एकच व्यवहार नाही.कंटेंट मार्केटिंग हे इतर प्रकारच्या डिजिटल मार्केटिंगच्या सहजीवनात काम करते: हे नवीन वेबसाइट कंटेंटमध्ये सर्च इंजिन ऑप्टिमायझेशन (SEO) समाविष्ट करण्याचा एक मार्ग आहे आणि तयार केलेली कंटेंट सोशल मीडिया पोस्ट आणि ईमेल मार्केटिंग प्रकाशनांमध्ये शेअर केली जाऊ शकते. तुमच्या कंटेंट मार्केटिंगसाठी विश्लेषण पाहिल्यास तुम्हाला तुमच्या ग्राहकांबद्दल बरेच काही कळू शकते:तुमच्या साइटवर आल्यावर ते काय शोधत असतात?कोणत्या प्रकारच्या कंटेंटमुळे ते साइटवर जास्त काळ राहतात आणि आजूबाजूला पाहत राहतात?कोणत्या प्रकारांमुळे त्यांची आवड कमी होते आणि ते दूर जातात?पीपीसी सारख्या पद्धतीपेक्षा वेगळे, कंटेंट मार्केटिंग ही दीर्घकालीन रणनीती आहे. डिजिटल अनुभव साधनांमध्ये विशेषज्ञता असलेल्या ॲंडाब एक्सपिरियन्स क्लाउडच्या मते , कालांतराने, मार्केटर्स कंटेंटची एक लायब्ररी (मजकूर, व्हिडिओ, पॉडकास्ट इ.) तयार करतात जी वापरकर्त्यांना सर्च इंजिनद्वारे साइटवर आणत राहील. ही कंटेंट लायब्ररी तुमच्या ब्रँडचे ज्ञान वाढविण्यास मदत करते आणि माहितीसाठी एक स्रोत म्हणून तुमचे प्रोफाइल वाढवते.आणि, जर वापरकर्ते माहितीसाठी तुमच्या साइटला भेट देत असतील, तर खरेदी करण्याची वेळ आल्यावर ते तुम्हाला एक अधिकारी म्हणून लक्षात ठेवतील.लेखन आणि/किंवा व्हिडिओ आणि ऑडिओ निर्मितीची आवड असलेल्या लोकांसाठी कंटेंट मार्केटिंग हा एक उत्तम मार्ग आहे. परंतु सर्वसाधारणपणे डिजिटल मार्केटिंगप्रमाणेच, त्यासाठी मजबूत धोरणात्मक आणि विश्लेषणात्मक कोशल्या देखील आवश्यक असतात.कंटेंट मार्केटिंगमध्ये येण्यासाठी तुम्ही वापरू शकता अशा अनेक वेबसाइट-बिल्डिंग प्लॅटफॉर्म आणि ब्लॉगिंग साइट्स आहेत. मोफत आणि कमी किमतीच्या पर्यायांसाठी, तुम्ही विचारात घेऊ शकता: वर्डप्रेसमध्यमहबस्पाॅट सीएमएसविकसयापैकी काही साधनांमध्ये एसइओ, सोशल मीडिया, ईमेल मार्केटिंग, वेबसाइट डिझाइन आणि बरेच काही कसे समाविष्ट करायचे याबद्दल टिप्स देणारी वैशिष्ट्ये समाविष्ट आहेत, जेणेकरून तुम्हाला संपूर्ण डिजिटल मार्केटिंग अनुभव मिळू शकेल.३)ईमेल मार्केटिंगपिवळ्या टांक बबल आणि पांढऱ्या लंबवर्तुळाकारासह निळ्या रंगाचा ग्राफिकसोशल मीडिया, मोबाईल ॲप्लिकेशन्स आणि इतर माध्यमांचा उदय झाला असला तरी, ईमेल अजूनही सर्वात प्रभावी मार्केटिंग तंत्रांपैकी एक आहे, असे रॉजर्स म्हणाले. ते कंटेंट मार्केटिंग स्ट्रॅटेजीचा भाग असू शकते, ग्राहकांना मूल्य प्रदान करते आणि कालांतराने प्रेक्षकांना ग्राहकांमध्ये रूपांतरित करते.अमेरिकन मार्केटिंग असोसिएशन (AMA) नुसार, ईमेल मार्केटिंग व्यावसायिकांना केवळ आकर्षक मोहिमा कशा तयार करायच्या हे माहित नाही, तर ते इष्टतम प्रेक्षकांपर्यंत पोहोचणे देखील समजतात आणि ग्राहकांच्या संवाद आणि डेटाचे विश्लेषण करण्यात आणि त्या डेटावर आधारित धोरणात्मक निर्णय घेण्यात कुशल असतात.ईमेल मार्केटिंग सॉफ्टवेअर अनेक वेगवेगळे विश्लेषणात्मक उपाय देऊ शकते, परंतु मार्केटर्स नेहमीच सुधारण्याचा प्रयत्न करत असलेले दोन उपाय म्हणजे ओपन रेट - ईमेल उघडणाऱ्या प्राप्तकर्त्यांची टक्केवारी - आणि क्लिक-थ्रू रेट - ईमेल उघडणाऱ्या आणि ईमेलमधील क्लिकवर क्लिक करणाऱ्या प्राप्तकर्त्यांची संख्या.आघाडीच्या ईमेल मार्केटिंग सॉफ्टवेअर कंपनी कॉन्स्टंट कॉन्टॅक्टच्या मते , वापरकर्त्यांना त्यांचे ईमेल अधिक आकर्षक बनवण्यासाठी आणि उघडण्याची शक्यता वाढवण्यासाठी मार्केटर्स अनेक गोष्टी करू शकतात.यात समाविष्ट:निकडीची भावना निर्माण करा - तुमच्या प्राप्तकर्त्यांना कळेल की विशेष डील मिळविण्यासाठी वेळ संपत आहे किंवा मर्यादित संख्येत ऑफर उपलब्ध आहेत अशा ईमेलची प्रत लिहिल्याने तुमच्या वेबसाइटवर क्लिक करणाऱ्या लोकांची संख्या वाढू शकते.तुमचा ईमेल वैयक्तिकृत करा - तुमचे ईमेल आणि विषय ओळी प्राप्तकर्त्यांचे नाव समाविष्ट करण्यासाठी सेट करणे हा ओपन

आणि क्लिक-थ्रू रेट वाढवण्याचा एक सिद्ध मार्ग आहे. प्राप्तकर्त्यांना त्यांची प्राधान्ये सेट करू द्या - वापरकर्त्यांना तुमच्याकडून किती वेळा ऐकायचे आहे हे निर्दिष्ट करण्याची परवानगी दिल्याने तुमचे काही ईमेल सदस्य तुमच्या यादीत सदस्यता घेतात आणि तुमच्या ईमेलवर क्लिक करतात.४)मार्केटिंग विश्लेषणेतीन आयटम मोजणाऱ्या बार ग्राफचे आयकॉन.डिजिटल मार्केटिंगचा एक मोठा फायदा म्हणजे ते अत्यंत ट्रॅक करण्यायोग्य आणि मोजण्यायोग्य आहे. एकेकाळी, ट्रॅक करण्यायोग्य मार्केटिंगचे एकमेव भाग कूपन आणि तत्सम डायरेक्ट मेल ऑफर होते. जर एखाद्या ग्राहकाने कूपन वापरले असेल, तर तुम्हाला माहित असेल की संदेश प्रतिध्वनीत होईल.आज, विश्लेषणे मार्केटर्सना वापरकर्त्यांच्या वर्तनाचा अत्यंत तपशीलवार मागोवा घेण्याची परवानगी देतात:ते किती वेळा क्लिकवर क्लिक करतातते वेब पेजवर किती वेळ घालवतातते किती वेळा ईमेल उघडतात आणि बरेच काहीपरंतु डिजिटल मार्केटिंग कामगिरीबद्दल उपलब्ध असलेली प्रचंड माहिती आगीच्या नळीतून पाणी पिण्यासारखी वाटू शकते आणि मार्केटर्सना डेटाचा अर्थ काय आहे आणि त्यांनी रणनीती कशी सूचित करावी हे खरोखर समजून घेणे आवश्यक आहे.यामुळे मार्केटर्सना ग्राहकांमध्ये काय यशस्वी आहे हे जाणून घेता येते आणि त्यांचे मार्केटिंग संदेश पुढे नेण्यास मदत होतेच, शिवाय ते कंपनीला त्यांचे मूल्य दाखवू शकतात. या सर्व डेटाला समजून घेणे आणि धोरणात्मक निर्णय घेण्यासाठी त्याचा वापर करणे हा डिजिटल मार्केटरच्या कामाचा एक महत्त्वाचा भाग आहे - आणि तो त्यांना त्यांच्या पारंपारिक समकक्षांपेक्षा वेगळे करतो.डिजिटल मार्केटिंग मोहिमांचे यश मोजण्यासाठी अनेक साधने उपलब्ध आहेत आणि बरेच मार्केटर त्यांच्या गरजा आणि त्यांच्या प्रेक्षकांनुसार या साधनांचे काही संयोजन वापरतील. मार्केटिंग विश्लेषणासाठी सर्वात जास्त वापरले जाणारे एक साधन म्हणजे गुगल अ‍ॅनालिटिक्स, जे मोजण्यासाठी जवळजवळ अनंत मार्गांनी कस्टमाइझ केले जाऊ शकते:तुमची साइट कशी कामगिरी करत आहेकोणते कीवर्ड वापरकर्त्यांना तुमच्या साइटवर आणत आहेतवापरकर्ते तुमच्या वेबसाइटवर कसे नेव्हिगेट करत आहेत आणि बरेच काहीचांगले, अचूक विश्लेषण आणि त्यांचे स्पष्टीकरण कसे करायचे यांचे ज्ञान मार्केटर्सना "त्वरीत अपयशी" होण्यास मदत करू शकते, काम न करणाऱ्या मोहिमा लवकर कमी करू शकते आणि यशाचा सिद्ध ट्रॅक रेकॉर्ड असलेल्या संकल्पनांभोवती चांगल्या मोहिमा तयार करू शकते. कालांतराने, तुम्ही तुमच्या मोहिमा मोजण्यासाठी फक्त विश्लेषणे वापरणार नाही - विश्लेषणे तुमच्या मोहिमांना माहिती देतील आणि सुधारतील.डिजिटल मार्केटिंग पदवी कार्यक्रम,तुम्ही मार्केटिंग करिरा मार्गाशी संबंधित विविध मुद्द्यांचा अभ्यास कराल , ज्यामध्ये मार्केटिंग योजना आणि धोरणे, ब्रॉडिंग, मोबाइल मार्केटिंग आणि डिजिटल जाहिराती यांचा समावेश असेल.५)मोबाईल मार्केटिंगमोबाईल धरलेल्या हाताचे चिन्हहा डिजिटल मार्केटिंग प्रकार तुमच्या लक्षित प्रेक्षकांपर्यंत त्यांच्या स्मार्टफोन किंवा टॅब्लेटवर पोहोचण्यावर केंद्रित आहे. मोबाईल मार्केटिंग लोकांपर्यंत टेक्स्ट मेसेज, सोशल मीडिया, वेबसाइट, ईमेल आणि मोबाइल ॲप्लिकेशन्सद्वारे पोहोचते. मार्केटर्स भौगोलिक स्थान किंवा वेळेनुसार ऑफर किंवा विशेष सामग्री तयार करू शकतात, जसे की जेव्हा एखादा ग्राहक स्टोअरमध्ये येतो किंवा एखाद्या कार्यक्रमात प्रवेश करतो.फेब्रुवारी २०२१ मध्ये, स्टॅटिस्टाने एक सर्वेक्षण केले ज्यामध्ये ४६% प्रतिवादकर्त्यांनी दावा केला की ते वैयक्तिक वापरासाठी त्यांच्या फोनवर दिवसातून पाच ते सहा तास घालवतात. याव्यतिरिक्त, २२% लोकांनी सांगितले की ते त्यांच्या फोनवर दिवसातून ३ ते ४ तास घालवतात, असे स्टॅटिस्टाच्या मते, आणि २०२० च्या अखेरीपासून २०२१ च्या सुरुवातीपर्यंत, अमेरिकेतील मोबाइल वापरकर्ते दिवसातून सुमारे ४० मिनिटे सोशल मीडिया ॲप्सवर घालवतात, ज्यामध्ये फेसबुक आणि इंस्टाग्रामचे प्रेक्षक सर्वाधिक आहेत.२०२४ पर्यंत, अमेरिकेत दररोज फोनवर घालवले जाणारे सरासरी वेळ ४ तास ३९ मिनिटांपर्यंत

पोहोचण्याची अपेक्षा आहे , असे स्टॅटिस्टाच्या अहवालात म्हटले आहे.गेल्या काही वर्षांत ई-कॉमर्समध्ये प्रचंड वाढ झाली आहे, जी जागतिक किरकोळ जगताचा एक महत्त्वाचा भाग बनली आहे. २०२४ मध्ये, जगभरातील किरकोळ ई-कॉमर्स विक्री \$६.३ ट्रिलियनपेक्षा जास्त होण्याचा अंदाज आहे , असे स्टॅटिस्टाच्या वृत्तानुसार.मार्केटर्सना माहित आहे की तुम्हाला तुमचा संदेश तुमचे ग्राहक जिथे आहेत तिथे पोहोचवायचा आहे आणि हे अगदी स्पष्ट आहे: तुमचे संभाव्य ग्राहक त्यांच्या फोनवर आहेत.६)पे-पर-क्लिक (पीपीसी)निळ्या पार्श्वभूमीवर बुलसीआयवर पिवळ्या रंगाचा डाट आदळत असलेल्या पांढऱ्या डाट बोर्डची रूपरेषापे-पर-क्लिक म्हणजे सशुल्क जाहिराती आणि जाहिरात केलेल्या शोध इंजिन निकालांचा संदर्भ. हा डिजिटल मार्केटिंगचा एक अल्पकालीन प्रकार आहे, याचा अर्थ असा की एकदा तुम्ही पैसे देणे बंद केले की, जाहिरात अस्तित्वात राहत नाही. SEO प्रमाणे, PPC हा ऑनलाइन व्यवसायाकडे शोध रहदारी वाढवण्याचा एक मार्ग आहे.पे-पर-क्लिक म्हणजे शोध परिणाम पृष्ठाच्या वरच्या बाजूला आणि बाजूला दिसणाऱ्या जाहिराती, वेब ब्राउझिंग, YouTube व्हिडिओ पाहणे आणि मोबाइल ऑपस वापरणे.पे-पर-क्लिक आणि एसइओमध्ये फरक करणारी आणखी एक गोष्ट म्हणजे तुम्ही फक्त निकालांसाठी पैसे देता. गुगल अॅडवर्ड्स मोहिमेसारख्या सामान्य पीपीसी मॉडेलमध्ये, जेव्हा कोणी तुमच्या जाहिरातीवर क्लिक करते आणि तुमच्या वेबसाइटवर येते तेव्हाच तुम्ही पैसे द्याल. पे-पर-क्लिक जाहिरातींवर तुम्ही जवळजवळ कितीही पैसे खर्च करू शकता. काही कंपन्या फक्त काहीशे डॉलर्स गुंतवून परिणाम पाहू शकतात, परंतु अनेक मोठ्या कंपन्या पे-पर-क्लिकवर महिन्याला हजारो खर्च करतात.जाहिरात चालवण्यासाठी किंवा तुमच्या शोध निकालांचा प्रचार करण्यासाठी किती खर्च येतो हे प्रामुख्याने तुमच्या कीवर्डसाठी किती स्पर्धा आहे यावर अवलंबून असेल. जास्त स्पर्धा असलेले कीवर्ड (म्हणजेच बरेच लोक शोधत असलेले आणि अनेक साइट्स शोधण्याचा प्रयत्न करत असलेले कीवर्ड) अधिक महाग असतील आणि कमी स्पर्धात्मक संज्ञा कमी खर्चाच्या असतील.जेव्हा तुम्ही पे-पर-क्लिक मोहिम सेट करता, तेव्हा तुम्ही तुमची जाहिरात किंवा जाहिरात केलेले निकाल जगभरातील वापरकर्त्यांना दाखवायचे आहेत की विशिष्ट भौगोलिक क्षेत्रातच दाखवायचे आहेत हे देखील निवडू शकाल. जर तुम्ही एखाद्या व्यवसायाचे मार्केटिंग करत असाल, तर स्थानानुसार तयार करण्याची ही क्षमता तुम्हाला तुमच्या व्यवसायाजवळ कुठेही राहत नसलेल्या वापरकर्त्यांना जाहिराती देण्यासाठी जाहिरात डॉलर्स वाया घालवण्यास मदत करते, असे Google जाहिरातींनुसार म्हणतात.७)शोध इंजिन ऑप्टिमायझेशन (एसइओ)संगणकाच्या कीबोर्डचे चिन्हएसइओचे उद्दिष्ट म्हणजे व्यवसायाला गुगल सर्च रिझल्टमध्ये उच्च स्थान मिळवून देणे, ज्यामुळे शेवटी व्यवसायाच्या वेबसाइटवर सर्च इंजिन ट्रॅफिक वाढतो.हे साध्य करण्यासाठी, एसइओ मार्केटर्स ऑनलाइन माहिती शोधण्यासाठी ग्राहक वापरत असलेल्या शब्द आणि वाक्यांशांचा शोध घेतात आणि त्या संज्ञा त्यांच्या स्वतःच्या सामग्रीमध्ये वापरतात. आघाडीच्या एसइओ सॉफ्टवेअर कंपनी मोजच्या "एसइओसाठी सुरुवातीच्या मार्गदर्शक" नुसार, एसइओमध्ये तुमच्या वेब पृष्ठांवरील शब्दांपासून ते वेबवर इतर साइट्स तुमच्याशी कशा लिंक करतात आणि तुमची वेबसाइट कशी संरचित आहे यापर्यंत अनेक घटक समाविष्ट आहेत.तर, साइटचे एसइओ सुधारू शकणाऱ्या काही गोष्टी कोणत्या आहेत? हे समजून घेणे महत्त्वाचे आहे की एसइओ आकहानात्मक बनवणारी एक गोष्ट म्हणजे या प्रश्नाचे उत्तर नेहमीच सचे इंजिन आणि त्यांच्या सर्वात अद्ययावत अल्गोरिथमवर अवलंबून असते.हे लक्षात ठेवून, आज SEO कसे कार्य करते हे समजून घेण्यासाठी, सर्वसाधारणपणे SEO रणनीतिकार आणि मार्केटर्सना येथे काही सर्वात महत्त्वाच्या गोष्टी दिल्या आहेत, Moz च्या मते:कंटेंट इंईक्विंग - इमेजसाठी ऑल्ट टेक्स्ट आणि व्हिडिओ आणि ऑडिओ कंटेंटसाठी टेक्स्ट ट्रान्सक्रिप्ट जोडणे यासारख्या गोष्टी करून सचे इंजिनना तुमच्या

साइटची कंटेंट स्पष्टपणे "वाचण्याची" परवानगी देणे महत्त्वाचे आहे.चांगली लिंक स्ट्रक्चर - तुमच्या साइटवरील सर्व कंटेंट सहज शोधण्यासाठी सर्च इंजिन तुमच्या साइट स्ट्रक्चरला "क्रॉल" करू शकतात हे महत्त्वाचे आहे. लिंक्स, URL आणि साइटमॅप्स योग्यरित्या फॉर्मट करण्यासाठी SEO तज्ञ अनेक गोष्टी करू शकतात जेणेकरून ते साइट क्रॉलर्ससाठी सर्वात जास्त प्रवेशयोग्य बनतील.कीवर्ड आणि कीवर्ड लक्ष्यीकरण – तुमच्या कंटेंट आणि हेडरमध्ये तुमचे कीवर्ड (म्हणजेच तुमच्या साइटला ज्या शोध संज्ञा शोधायच्या आहेत) योग्यरित्या वापरणे हे SEO च्या मूलभूत बिल्डिंग ब्लॉक्सपैकी एक आहे. तुमच्या कंटेंटमध्ये शक्य तितके कीवर्ड आणि कीवर्ड भिन्नता "भरणे" ही आता चांगली पद्धत राहिलेली नाही. हेडरमध्ये कीवर्ड आणि क्रॉल-एबल पेज कंटेंटमध्ये काही वेळा वापरणारे उच्च-गुणवत्तेचे कंटेंट लिहिणे आता चांगले मानले जाते आणि त्यामुळे पेज शोध निकालांमध्ये चांगले रँक करतील.८)सोशल मीडिया मार्केटिंगलपटांपेचे आयकॉन.यामध्ये व्यवसाय सोशल मीडिया चॅनेलद्वारे जे काही करतो ते समाविष्ट आहे. जवळजवळ प्रत्येकजण सोशल मीडियाशी परिचित आहे, परंतु मार्केटर्सनी एकात्मिक आणि धोरणात्मक दृष्टिकोनाने सोशल मीडियाकडे जावे. सोशल मीडिया मार्केटिंग हे फक्त सोशल चॅनेलसाठी पोस्ट तयार करणे आणि टिप्पण्यांना प्रतिसाद देणे यापलीकडे जाते.प्रभावी होण्यासाठी, प्रयत्न हे नंतरच्या विचारांपेक्षा समन्वित आणि सुसंगत असले पाहिजेत. पोस्ट सुसंगत ठेवण्यासाठी, सोशल मीडिया पोस्ट स्वयंचालित आणि शेड्यूल करण्यासाठी अनेक ऑनलाइन साधने उपलब्ध आहेत, जरी मार्केटर्सनी ऑटोमेशनचा वापर फक्त एक साधन म्हणून करावा, "ते सेट करा आणि विसरा" उपाय म्हणून नाही. पोस्टमागे खरी व्यक्ती नसल्यास वापरकर्ते ते लवकर शोधून काढतील.सोशल मीडिया मार्केटर्सनी इतर मार्केटिंग फंक्शन्सपेक्षा वेगळ्या ठिकाणी राहू नये. सोशल मार्केटर्सना कंपनीच्या व्यापक मार्केटिंग टीमसोबत काम करून त्यांचा संदेश ऑनलाइन आणि ऑफलाइन सर्व प्लॅटफॉर्मवर समन्वयित करावा लागेल, जेणेकरून ब्रँडचा प्रत्येक भाग समान कथा सांगत असेल.सोशल मीडिया मार्केटिंगचा एक महत्त्वाचा भाग म्हणजे विश्लेषण. सोशल मीडिया मार्केटर्सना त्यांच्या पोस्टच्या कामगिरीचे विश्लेषण करण्यात आणि त्या डेटावर आधारित रणनीती तयार करण्यातही हुशार असले पाहिजे. तुमची नवीन रणनीती अंमलात आणण्यापूर्वी तुमच्या सध्याच्या सोशल मीडिया पोस्ट किती चांगले काम करत आहेत हे मोजणे महत्त्वाचे आहे.स्टॅटिस्टाच्या अहवालानुसार, ८६% उद्योग व्यावसायिकांनी सांगितले की २०२३ मध्ये त्यांच्या कंपनीच्या संपर्कात वाढ हा सोशल मीडिया मार्केटिंगचा प्रमुख फायदा होता. त्यामागे, ७६% कंपन्यांनी दावा केला की त्यांच्या वेबसाइटवरील ट्रॅफिकमध्ये वाढ हा सर्वात मोठा फायदा होता, असे स्टॅटिस्टाच्या मते.तुमचा संदेश पोहोचवण्यासाठी इंस्टाग्राम आणि फेसबुकच्या पलीकडे जाणारे अनेक मोफत पर्याय देखील आहेत . इतर काही पर्यायांमध्ये गुगल माय बिझनेस, ईबे आणि फेसबुक मैसेंजर आणि मार्केटप्लेस यांचा समावेश आहे.दुसऱ्या शब्दांत सांगायचे तर, सोशल मीडिया मार्केटिंग हे तुमचे वैयक्तिक फेसबुक किंवा इंस्टाग्राम प्रोफाइल व्यवस्थापित करण्यापेक्षा खूपच क्लिष्ट आहे. त्यासाठी सर्जनशील विचार आणि वस्तुनिष्ठ, डेटा-चालित रणनीती यांचे मिश्रण आवश्यक आहे आणि या दोन्ही विषयांचे मिश्रण करणाऱ्या व्यावसायिकांसाठी ते उत्तम फिट असू शकते.डिजिटल मार्केटिंग: डिजिटल मार्केटिंगमधील प्रमुख बदल आणि त्याचे भविष्यग्राहकांना आकर्षित करण्याची कला ही एक जुनी पद्धत आहे. त्यात वेगळेपण म्हणजे त्याचे माध्यम.

प्रा.डॉ.सुधीर वैजनाथराव पंचगल्ले
श्री माधवराव पाटील महाविद्यालय, मुरुम ता.उमरगा जि.धाराशीव